OILA MUHITINING BOLANING SHAXS SIFATIDA SHAKLLANISHIGA TA'SIRI

Shodmonov Diyorbek
Shahrisabz davlat pedagogika instituti
Pedagogika fakulteti
Pedagogika 1-24 guruh

Annotatsiya: Ushbu maqolada oila muhitining bolaning shaxs sifatida shakllanishiga ko'rsatadigan ta'siri ilmiy-pedagogik jihatdan tahlil qilingan. Oila tarbiyasining asosiy omillari, ota-onaning pedagogik madaniyati, oiladagi psixologik muhit hamda tarbiyaviy yondashuvlarning bola rivojlanishidagi o'rni yoritilgan. Shuningdek, zamonaviy oilalarda uchrayotgan muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari ko'rsatib o'tilgan. Tadqiqot natijalariga ko'ra, sog'lom oila muhiti bolaning ijtimoiylashuvi, axloqiy shakllanishi va mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirishda muhim omil hisoblanadi.

Kalit so'zlar: oila, tarbiya, shaxs, bola rivojlanishi, pedagogik muhit, ota-ona, ijtimoiylashuv, axloqiy tarbiya

Abstract: This article analyzes the influence of the family environment on the formation of a child as a personality from a scientific and pedagogical point of view. The main factors of family upbringing, the pedagogical culture of parents, the psychological environment in the family and the role of educational approaches in the development of a child are highlighted. Also, the problems encountered in modern families and ways to overcome them are indicated. According to the results of the study, a healthy family environment is an important factor in the socialization, moral formation and development of the child's ability to think independently.

Keywords: family, upbringing, personality, child development, pedagogical environment, parents, socialization, moral education

Аннотация: В данной статье анализируется влияние семейной среды на формирование личности ребенка с научно-педагогической точки зрения. Выделены основные факторы семейного воспитания, педагогической культуры родителей, психологической среды в семье и роль воспитательных подходов в развитии ребенка. Также указаны проблемы, встречающиеся в современных семьях, и пути их преодоления. По результатам исследования, здоровая семейная среда является важным фактором социализации, нравственного воспитания и развития у ребенка способности к самостоятельному мышлению.

Ключевые слова: семья, воспитание, личность, развитие ребенка, педагогическая среда, родители, социализация, нравственное воспитание

Kirish: Hozirgi kunda yosh avlodni barkamol inson qilib tarbiyalash jamiyat oldidagi eng dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi. Bu jarayonda oila asosiy ijtimoiy institut sifatida muhim o‘rin egallaydi. Bola dunyoga kelgan ilk kundan boshlab aynan oila muhitida tarbiyalanadi va uning shaxs sifatida shakllanishi bevosita oiladagi muhitga bog‘liq bo‘ladi.

Oila muhiti deganda, oiladagi o‘zaro munosabatlar, psixologik iqlim, ota-onaning farzandga bo‘lgan munosabati, qadriyatlar va tarbiya usullari tushuniladi. Agar oila muhitida mehr-oqibat, hurmat va e’tibor ustuvor bo‘lsa, bola ham ijobiy fazilatlarni egallaydi. Aksincha, salbiy muhit bolaning ruhiy va axloqiy rivojlanishiga salbiy ta’sir ko‘rsatadi.

Mazkur maqolaning maqsadi – oila muhitining bolaning shaxs sifatida shakllanishiga ta’sirini ilmiy jihatdan tahlil qilish va uning samaradorligini oshirish yo‘llarini aniqlashdan iborat.

Metodlar; Tadqiqot jarayonida quyidagi metodlardan foydalanildi:

- Kuzatish metodi – turli oilalarda bolalar tarbiyasi jarayoni kuzatildi
- Suhbat metodi – ota-onalar va bolalar bilan suhbatlar o‘tkazildi
- Tahlil metodi – pedagogik va psixologik adabiyotlar o‘rganildi
- Taqqoslash metodi – turli oilalardagi muhitlar solishtirildi

Shuningdek, zamonaviy pedagogika va psixologiya fanlaridagi ilmiy manbalar asosida umumlashtirish ishlari olib borildi.

Natijalar: Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, oila muhitining bola shaxsiga ta’siri quyidagi asosiy yo‘nalishlarda namoyon bo‘ladi:

1) Axloqiy rivojlanish

Oilada berilgan tarbiya bolaning yaxshi-yomonni ajrata olish qobiliyatini shakllantiradi. Mehrli va hurmatli muhitda ulg‘aygan bolalarda ijobiy axloqiy sifatlar rivojlanadi.

2) Psixologik holat

Sog‘lom psixologik muhit bolaning o‘ziga ishonchini oshiradi. Aksincha, janjalli oilalarda ulg‘aygan bolalarda qo‘rquv va ishonchsizlik kuchayadi.

3) Ijtimoiylashuv jarayoni

Oila bolani jamiyatga tayyorlaydi. Ota-onaning ijtimoiy faolligi bola xulq-atvoriga bevosita ta’sir ko‘rsatadi.

4) Mustaqil fikrlash

Bolaga erkin fikr bildirish imkoniyati berilgan oilalarda kreativ va mustaqil fikrlaydigan shaxs shakllanadi.

5) Ta’limga munosabat

Ota-onaning bilimga bo‘lgan munosabati bolaga ham o‘tadi va uning o‘qishga qiziqishini belgilaydi.

Muhokama; Natijalar tahlili shuni ko‘rsatadiki, oila muhitining ijobiy yoki salbiy bo‘lishi bola shaxsining shakllanishida hal qiluvchi ahamiyatga ega. Ayniqsa, ota-onaning pedagogik madaniyati muhim omil hisoblanadi.

Zamonaviy oilalarda quyidagi muammolar ko‘p uchramoqda:

- ota-onalarning bandligi
- bolalarga yetarli e’tibor berilmasligi
- texnologiyalarga haddan tashqari bog‘liqlik
- oilaviy nizolar

Ushbu muammolarni bartaraf etish uchun quyidagi takliflar beriladi:

- ota-onalar uchun pedagogik treninglar tashkil etish
- oilada sog‘lom psixologik muhit yaratish
- bolalar bilan muntazam muloqot qilish
- milliy va ma’naviy qadriyatlarga e’tibor qaratish

Shuningdek, oila va maktab hamkorligini mustahkamlash orqali bola tarbiyasini yanada samarali tashkil etish mumkin.

Xulosa: Oila muhiti bolaning shaxs sifatida shakllanishida hal qiluvchi va asosiy omillardan biri hisoblanadi. Bola hayotining ilk bosqichlaridan boshlab uning dunyoqarashi, axloqiy qadriyatlari, xulq-atvori va ijtimoiy munosabatlari aynan oila ta’sirida shakllanadi. Shuning uchun ham oila nafaqat biologik, balki muhim pedagogik va ijtimoiy institut sifatida alohida ahamiyat kasb etadi.

Kuzatuv natijalari shuni ko‘rsatdiki, oiladagi sog‘lom psixologik muhit, ota-onaning farzandga bo‘lgan mehr-muhabbati, e’tibori va pedagogik yondashuvi bolaning har tomonlama rivojlanishida muhim rol o‘ynaydi. Ayniqsa, bolaga nisbatan hurmat, qo‘llab-quvvatlash va erkin fikr bildirish imkoniyatining yaratilishi uning mustaqil fikrlaydigan, tashabbuskor va ijtimoiy faol shaxs bo‘lib yetishishiga xizmat qiladi.

Shu bilan birga, oiladagi salbiy omillar — nizolar, e’tiborsizlik, tarbiyadagi beparvolik va noto‘g‘ri yondashuvlar bolaning ruhiy holatiga salbiy ta’sir ko‘rsatib, uning ijtimoiylashuv jarayonini qiyinlashtiradi. Bunday holatlar

kelajakda shaxsning o‘ziga bo‘lgan ishonchi pasayishiga, ijtimoiy muammolar yuzaga kelishiga sabab bo‘lishi mumkin..

Foydalanilgan adabiyotlar

1.Karimov I.A. Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch. – T.: Ma’naviyat, 2008.

2.Avloniy A. Turkiy guliston yoxud axloq. – T.: O‘qituvchi, 1992.

3.Vygotsky L.S. Psixologiya rivojlanishi asoslari.

4.Pedagogika fanidan darsliklar va ilmiy maqolalar